دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

چالش‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام

رویا اشراقی سامانی[۱]، طیبه کریمی[۲]، مرجان واحدی[۳] و طیبه صیده[۲]

۱- استادیار، گروه مدیریت کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام، ایلام، ایران (نویسنده مسوول: r_eshraghi_s@yahoo.com)
۲ و ۳- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت کشاورزی و استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام، ایران
تاریخ دریافت: ۹۵/۳/۱۳ تاریخ پذیرش: ۹۵/۸/۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام صورت گرفته است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق شامل ٤٠٠ نفر از دهیاران استان ایلام می‌باشد. با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه آماری (n=۱۹٦) تعیین گردید. نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انجام شد. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه توسط متخصصین تأیید و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، پایایی آن (α=۰/۸٦) تعیین گردید. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل عاملی در تحقیق حاضر، منجر به شناسایی پنج عامل شد که در قالب موانع اقتصادی، سیاستی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی ٦۲/۸۲ درصد از واریانس کل را تبیین نمودند. همچنین موانع اقتصادی به عنوان عامل اول با مقدار ویژه ۵/۰۳۵ بیشترین سهم (۲۲/۳۱ درصد) و موانع فرهنگی با مقدار ویژه ۱/٤۸٤کمترین سهم (۵/٤۸ درصد) را در تبیین واریانس کل داشته‌اند.

واژه‌های کلیدی: چالش‌های کارآفرینی روستایی، تحلیل عاملی اکتشافی، استان ایلام

مقدمه

اشتغال اصلی‌ترین فاکتور تضمین‌کننده رفاه خانواده و افزایش امنیت غذایی است که سبب کاهش نابرابری‌های موجود در اجتماع و افزایش سطح رشد معقول و منطقی خواهد شد (۶). یکی از اهداف کلان توسعه به خصوص توسعه روستایی، کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی می‌باشد (۱۵). اشتغال روستایی از جمله مقولات مهم و مؤثر در توسعه روستایی است که همواره مورد توجه اندیشمندان و برنامه‌ریزان اقتصادی قرار گرفته است و دو دسته مشاغل زراعی و غیر زراعی را در بر می‌گیرد. نگاهی به روند توسعه در کشورهای توسعه یافته نشان می‌دهد که کارآفرینی روستایی ابزاری کارآمد برای "بهبود وضعیت اشتغال در مناطق روستایی است و توجه و سرمایه‌گذاری منطقی در این حیطه، از جمله راه‌هایی است که علاوه بر ایجاد اشتغال، بدون تردید کیفیت زندگی افراد را بالا خواهد برد"(۶).

کارآفرینی فرآیندی است که در آن، کارآفرین، فعالیت اقتصادی کوچک و جدیدی را با سرمایه خود شروع می‌کند (۱۳). کارآفرینی، شامل تحلیل فرصت‌ها، آغاز و رشد یک سرمایه‌گذاری مخاطره‌آمیز، تأمین مالی و احتمالاً کسب موفقیت و سودآوری حاصل از آن می‌باشد (۶).

اشتغال روستایی در زمان‌های مختلف، بر اثر عوامل گوناگون اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تأثیرات ناشی از شهرها، دستخوش تغییرات مختلفی بوده است (۹). از جمله آثار مهم توسعه‌نیافتگی و نرخ بالای بیکاری در روستاها می‌توان به مهاجرت روستاییان به شهرها، حاشیه‌نشینی، فقر، تعطیلی بخش وسیعی از تولیدات کشاورزی و افزایش شمار مصرف‌کنندگان این بخش و وابستگی بیشتر غذایی و اقتصادی کشور به خارج اشاره نمود (۳).

سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال و کارآفرینی در بخش‌های غیرزراعی در روستاها، با توجه به اینکه نیمی از جمعیت کشور را روستاییان تشکیل داده‌اند، علاوه بر بهبود معیشت روستاییان و مقرون به‌صرفه بودن زندگی روستایی و ایجاد انگیزه برای عدم مهاجرت آنان به شهرها، موجب توسعه بخش کشاورزی، کاهش فشار اقتصادی ناشی از بیکاری فصلی در روستاها، آبادانی روستاها و شکوفایی اقتصادی کشور نیز خواهد شد. بنابراین افزایش توان اقتصادی و تولیدی روستاییان، نقش مهمی در بهبود اقتصاد جامعه خواهد داشت. اما تلاش برای بهبود وضعیت کارآفرینی و اشتغال در روستاها، علاوه بر مساعدبودن عوامل محیطی و ساختاری، مستلزم شناسایی موانع و چالش‌های موجود بر سر راه توسعه آن است. بنابراین "باید همه امکانات و عوامل ملی و محلی بسیج گردیده تا هم با صرف کمترین هزینه و هم در ابعاد گسترده‌تر، همه بتوانند از همه مواهب و نتایج آن منتفع گردند" و نیز مسیر رو به رشدی جهت توسعه، در مناطق روستایی در پیش گرفته شود (۱۱).

در رابطه با چالش‌های اشتغال و کارآفرینی روستایی، تحقیقاتی صورت گرفته است که به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

واحدی و موسویون (۱۹) در تحقیقی با عنوان"شناسایی مشکلات کسب و کارهای کشاورزی زیربخش امور دام در شهرستان ایلام" به این نتیجه رسیدند که شش عامل شامل مشکلات سیاسی- زیرساختی، اقتصادی، بازاریابی، مدیریتی، آموزشی و مشکلات اجتماعی- فرهنگی از مهم‌ترین مشکلات کسب و کارهای کشاورزی در زیربخش دامی در منطقه مورد مطالعه هستند و در مجموع ۶۹/۱۷۸ درصد از واریانس کل را تبیین می‌نمایند.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

قمبرعلی و همکاران (۸) با "بررسی موانع دسترسی کارآفرینان کشاورزی به سرمایه مالی" به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین موانع درک‌شده از سوی مردان کارآفرین در روند دریافت اعتبارات از بانک‌ها به ترتیب شامل زمان طولانی فرآیند درخواست، بالابودن نرخ بهره و فقدان وثیقه و ضامن می‌باشند. در حالی‌که مهم‌ترین موانع ذکرشده از سوی زنان شامل فقدان وثیقه، برخورد نامناسب کارمندان بانک و زمان طولانی فرآیند درخواست بود. مدیران بانک‌ها و مؤسسات مالی نیز، عدم ارائه ضمانت یا وثیقه کافی، طرح کسب و کار ضعیف و سابقه مالی ضعیف کارآفرینان را به عنوان مهم‌ترین دلایل رد تقاضای مالی کارآفرینان ذکر کردند. تقی‌بیگی و همکاران (۱۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی موانع و راهکارهای مناسب توسعهٔ مشاغل خانگی روستایی شهرستان اسلام آباد غرب»، عنوان کردند مهم‌ترین موانع توسعهٔ مشاغل خانگی از دید زنان به ترتیب موانع شخصیتی، فردی، اقتصادی، خانوادگی و دولتی بوده و از دید کارشناسان، مهم‌ترین این موانع به ترتیب موانع خانوادگی، فردی، شخصیتی، دولتی، و اقتصادی می‌باشند. علیدوست و لشگرآرا (۱) در مطالعه خود تحت عنوان "موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان گرمسار)" اذعان دارند که نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین موانع فرهنگی-اجتماعی، موانع اقتصادی، موانع سیاست‌گذاری، موانع روان شناختی و موانع آموزشی نشانگر آن است که بین عوامل مذکور با توسعه کارآفرینی در سطح یک درصد خطا رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد و بین موانع فنی و توسعه کارآفرینی رابطه معنی‌داری وجود ندارد. قدیری معصوم و عزمی (۷) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که تغییر الگوی غالب اقتصادی روستاها از کشاورزی و صنعت به سمت خدمات بوده و مهاجرت پذیری نقش مهمی در این تغییر فرآیند بازی می‌کند که نتایج تحلیل رگرسیون نیز حاکی از ادامه این وضعیت در سال‌های آتی می‌باشد.

ساکسنا (۱۶) وابستگی نسبتاً زیاد کارآفرینان روستایی به دلالان برای بازاریابی تولیدات، تأمین نهاده‌های مورد نیاز و منابع مالی، و همچنین عدم وجود امکانات زیرساختی مناسب حمل و نقل را از چالش‌های کارآفرینی روستایی می‌داند. دورو (۵) در مطالعه خود با عنوان "چالش‌ها و فرصت‌های کارآفرینی در نیجریه" به این نتیجه رسید که کارآفرینی برای رشد و توسعه اقتصادی لازم بوده و مهارت جزو مؤلفه‌های ضروری آن است، از آن‌جایی که یکی از چالش‌های کارآفرینان فقدان دانش پایه و تکنولوژی می‌باشد. لذا باید تجدیدنظری بر بخش آموزش با تأکید بر علم و تکنولوژی صورت گیرد جوانان به جای اینکه منتظر اقدامات دولت باشند خود باید به سمت خوداشتغالی بروند. آهیرو و ساداوارت (۲) یافته‌های تحقیق "محدودیت‌های مالی و اجتماعی زنان کارآفرین روستایی" نشان می‌دهد که عدم شناخت امور مالی، ناتوانی ارائه وثیقه، کمبود سرمایه ثابت اندک، پیچیده‌بودن فرآیند دریافت وام و نگرش منفی بانک‌ها نسبت به زنان و عدم بازپرداخت به موقع اقساط از جمله عوامل مالی محدودکننده کارآفرینی زنان در هند می‌باشد.

لانجو و شریف (۱۲) به این نتیجه دست یافتند که تحصیلات، ثروت، طبقه اجتماعی، شرایط کشاورزی روستا، نرخ رشد جمعیت و شرایط ناحیه‌ای بر اشتغال غیرزراعی تأثیر دارد. به طوری که احتمال اشتغال در بخش غیرزراعی رابطه قوی با تحصیلات و دسترسی به مشاغل غیرزراعی داشته و با افزایش سطح تحصیلات احتمال اشتغال در بخش غیرزراعی افزایش می‌یابد. از این رو، سیاست کاربردی آن است که به منظور افزایش اشتغال در بخش غیرزراعی افزایش در سطح تحصیلات عمومی روستائیان به وجود آید بر اساس نتایج مطالعه ریاردون و همکاران (۱۴)، ارتباط مثبتی میان سطح تحصیلات و احتمال مشارکت در فعالیت‌های غیرزراعی وجود دارد.

بر اساس آخرین آمار منتشر شده توسط مرکز آمار ایران، استان ایلام دارای ۴۰۰ دهیار می‌باشد (۱۷). نقاط روستایی آن همچون سایر نقاط روستایی کشور با مشکلاتی مواجه است که نیازمند برنامه‌ریزی اصولی در زمینه ایجاد اشتغال و کارآفرینی روستایی در استان بوده تا موجبات شکوفایی همه جانبه و بیش از پیش استان (از نظر کشاورزی، صنعت، خدمات و گردشگری) فراهم آید. بنابراین، به منظور دستیابی به اهداف فوق در تحقیق حاضر، چالش‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام مورد بررسی قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها پیمایشی است. محدوده مکانی تحقیق استان ایلام و محدوده زمانی آن سال ۱۳۹۴ می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل دهیاران استان ایلام به تعداد۴۰۰ نفر می‌باشند. حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ۱۹۶ نفر تعیین گردید (رابطه ۱).

(رابطه ۱)

$$n = \frac{NZ^2Pq}{Nd^2 + Z^2Pq}$$

$$n = \frac{400\times(1/96)^2\times 0/5\times 0/5}{400\times(0/05)^2+(1/96)^2\times 0/05\times 0/05} = 196$$

n = حجم نمونه قابل قبول

p = میزان وجود آن صفت (۰/۵)

N = حجم کل جامعه

q = عدم وجود آن صفت (۰/۵)

Z = ۱/۹۶

d = دقت احتمالی مطلوب یا سطح مجاز اشتباه

روش نمونه‌گیری، تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بوده است و روایی آن توسط اساتید صاحب نظر تأیید و پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ (α=۰/۸۶) تعیین شده است که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد ابزار تحقیق می‌باشد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

محاسبات لازم با استفاده از نرم‌افزار SSSP نسخه ۱۹ انجام شده است.

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای نمونه مورد مطالعه

بر اساس نتایج تحقیق، طیف سنی نمونهٔ آماری ۲۷ تا ۵۷ سال می‌باشد که ۵۳/۱ درصد آنان را رده سنی ۳۰ تا کمتر از ۴۰ سال شامل می‌شود. میانگین سنی نمونهٔ آماری ۳۷/۱۲ سال با انحراف معیار ۱۲/۱۳۲ می‌باشد. ۹۳/۹ درصد پاسخگویان مرد و ۶/۱ درصد آنان زن می‌باشند. ۸۷/۸ درصد از افراد نمونه آماری متأهل و ۱۲/۲ درصد آنان مجرد هستند. در مجموع سطح تحصیلات ۴۷/۷ درصد از دهیاران کاردانی می‌باشد. ۸۹/۲ درصد پاسخ‌گویان بیان کردند دوره‌های آموزشی مرتبط با اشتغال روستایی در منطقه آنها برگزار شده است. تعداد دفعات برگزاری دوره‌ها در ۶۵/۷ درصد موارد، ۵ مرتبه و بالاتر بوده است (جدول ۱).

جدول ۱- توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای نمونه‌های مورد مطالعه

Table 1. Frequency distribution of surveyed population according to the professional and personal characteristics

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد/ درصد معتبر	شاخص مرکزی
سن	کمتر از ۳۰ سال	۲۵	۱۲/۸	۳۰ تا ۴۰ سال
	۳۰ تا ۴۰ سال	۱۰۴	۵۳/۱	
	۴۰ تا ۵۰ سال	۴۸	۲۴/۴	
	۵۰ سال و بیشتر	۱۹	۹/۷	
جنسیت	زن	۱۲	۶/۱	مرد
	مرد	۱۸۴	۹۳/۹	
وضعیت تأهل	مجرد	۲۴	۱۲/۲	متأهل
	متأهل	۱۷۲	۸۷/۸	
سطح تحصیلات	زیر دیپلم	۱۱	۵/۶	کاردانی
	دیپلم	۱۵	۷/۷	
	کاردانی	۸۹	۴۵/۴	
	کارشناسی	۴۹	۲۵	
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۲	۱۶/۳	
سابقه‌ی کار	کمتر از ۱۰ سال	۵۴	۲۷/۵	۱۰ تا ۲۰ سال
	۱۰ تا ۲۰ سال	۱۱۴	۵۸/۲	
	۲۰ سال و بیشتر	۲۸	۱۴/۳	
برگزار شدن دوره‌های آموزشی مرتبط با اشتغال روستایی	بله	۱۷۵	۸۹/۲	بله
	خیر	۲۱	۱۰/۸	
تعداد دفعات برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با اشتغال روستایی	به یاد ندارم	۱۹	۹/۷	۵ بار و بیشتر
	کمتر از ۵ بار	۵۵	۲۸	
	۵ بار و بیشتر	۱۲۲	۶۲/۳	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

تحلیل عاملی چالش‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام

مرحله اول: با توجه به مقدار K.M.O=۰/۷۹۲ بدست آمده و آماره بارتلت ۹۲۶۳/۲۸۵ در سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۹۹، تحلیل عاملی جهت بررسی چالش‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام مناسب تشخیص داده شد (جدول ۲).

بدین منظور و با توجه به مطالعات پیشین ۴۲ چالش در مقیاس لیکرت (خیلی‌کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی‌زیاد) استخراج و در اختیار دهیاران استان ایلام قرار داده شد تا دیدگاه خود را نسبت به این موانع و میزان اهمیت آن‌ها بیان نمایند.

جدول ۲- آزمون KMO و آماره بارتلت

Table 2. (KMO and Bartlett,s Test)

KMO	Bartlet Test	Sig
۰/۷۹۲	۹۲۶۳/۲۸۵	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق

مرحله دوم: جهت تعیین تعداد عامل‌ها از معیار مقدار ویژه استفاده شده است. مقدار ویژه که برای هر عامل نشان داده می‌شود، نسبتی از واریانس کل متغیرهاست که بوسیله آن عامل تبیین می‌شود. مقدار ویژه عبارت است از سهم نسبی هر

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

عامل از کل واریانس تمامی متغیرهای تحقیق. یعنی هرچه مقدار ویژه برای یک عامل بیش‌تر باشد، سهم آن عامل در تبیین واریانس کل بیش‌تر است. در این تحقیق ۵ عامل با مقادیر ویژه بالاتر از یک استخراج شدند و در مجموع ۶۲/۸۲ درصد از واریانس کل عامل‌ها را تبیین می‌کنند. با توجه به مقدار ویژه در جدول (۳) عامل اقتصادی با مقدار ویژه ۵/۰۳۵ بیشترین سهم (۲۲/۳۱ درصد) و عامل فرهنگی (پنجم) با مقدار ویژه ۱/۴۸۴ کمترین سهم (۵/۴۸ درصد) را در تبیین واریانس کل داشته است.

جدول ۳- عوامل استخراج شده با مقدار ویژه، درصد واریانس و واریانس تجمعی

Table 3. (Factors , Initial Eigenvalues , % of Variance , % of Cumulative)

نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
اقتصادی	۵/۰۳۵	۲۲/۳۱	۲۲/۳۱
سیاستی	۳/۱۹۶	۱۳/۷۵	۳۶/۰۶
آموزشی	۲/۱۸۱	۱۱/۵۶	۴۷/۶۲
اجتماعی	۱/۹۲۲	۹/۷۲	۵۷/۳۴
فرهنگی	۱/۴۸۴	۵/۴۸	۶۲/۸۲

ماخذ: یافته‌های تحقیق

مرحله سوم: به منظور جداسازی عامل‌ها به صورت روشن‌تر، از چرخش عاملی به روش واریماکس استفاده شد. روش واریماکس، بهترین روش برای رسیدن به یک ساختار ساده متعامد است. در این روش، همبستگی بین عامل‌ها به قدری ناچیز است که می‌توان از آنها صرف‌نظر نمود. همچنین روش واریماکس در هر عامل، بارهای بزرگ را افزایش و بارهای کوچک را کاهش می‌دهد، به طوری که هر عامل تنها چند متغیر محدود با بارهای بزرگ و در مقابل، متغیرهای زیادی با بارهای کوچک (یا صفر) دارد (۱۰).

جدول ۴- گویه‌های مربوط به چالش‌های کارآفرینی در استان ایلام

Table 4. Factor related to the Challenges of rural entrepreneurship in Ilam province

عامل	گویه‌ها	بارعاملی
چالش‌های اقتصادی	کمبود سرمایه در روستاها	۰/۵۴۸
	بالا بودن سود تسهیلات بانکی	۰/۴۸۶
	نبود شبکه بانکی مناسب در روستا	۰/۴۸۰
	دسترسی نداشتن به اعتبارات و وام	۰/۴۵۵
	محدودیت بازار تقاضا در روستا	۰/۴۵۲
	سودمند نبودن فعالیت‌های کشاورزی به دلیل وجود دلال در معاملات	۰/۴۴۹
	بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری در روستا از نظر سرمایه‌گذاران	۰/۴۳۱
	نداشتن بازار مناسب فروش در خارج از منطقه	۰/۴۱۳
	دسترسی نداشتن آسان به بازار هدف جهت فروش محصولات	۰/۳۸۲
چالش‌های سیاسی	وجود بروکراسی‌های دست و پاگیر اداری و هزینه‌های زیاد کسب و کار روستایی	۰/۴۲۶
	وابستگی روستائیان به دولت	۰/۴۰۵
	عدم حمایت از روستائیان در مقابل نوسان قیمت محصولات کشاورزی	۰/۴۰۵
	عدم وجود بسته مناسب برای جذب توریسم	۰/۴۰۲
	نابرابری در امکان اشتغال در شهر و روستا	۰/۳۹۶
	فقدان بخش غیردولتی (خصوصی) نیرومند در روستا	۰/۳۸۴
	فراهم نبودن زمینه رشد و توسعه صنایع دستی در روستا	۰/۳۴۴
چالش‌های آموزشی	پایین بودن سطح تحصیلات روستائیان	۰/۴۰۱
	دسترسی نداشتن به مراکز اطلاعاتی، آموزشی و ارتباطی	۰/۲۹۲
	برگزار نشدن کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی از طرف سازمان‌های ذیربط	۰/۲۷۴
	فقدان دانش و آگاهی از شیوه‌های تامین مالی راه‌اندازی کسب وکار روستایی	۰/۲۵۴
	نداشتن تبحر، تخصص و مهارت فنی در بین نیروی جوان روستا	۰/۲۰۳
چالش‌های اجتماعی	عدم تمایل جوانان روستایی به ماندن در روستا	۰/۴۶۲
	عدم تمایل جوانان روستا به اشتغال در بخش کشاورزی	۰/۳۰۶
	برخوردار نبودن از اراضی کشاورزی مرغوب و مناسب	۰/۲۱۹
	موقعیت جغرافیایی نامناسب روستا(موقعیت نسبی و طبیعی، ارتفاع و شیب زمین، دوری و نزدیکی به آبها و...)	۰/۱۹۵
	خشکسالی	۰/۱۸۳
	داشتن پوشش گیاهی نامناسب و خاک نامرغوب	۰/۰۹۹
چالش‌های فرهنگی	اعتقاد نداشتن به تاثیر شغل خانگی در ارتقای سطح درآمد	۰/۳۰۸
	دسترسی نداشتن به اعتبارات به دلیل معضلات فرهنگی حاکم بر روستا	۰/۲۹۹
	داشتن نگرش منفی نسبت به اشتغال زنان در روستا	۰/۲۷۶
	عدم تشویق و ترغیب از سوی خانواده	۰/۲۰۱
	ضعف توان رقابتی در فعالیت‌های خدماتی	۰/۱۶۵
	عدم وجود روحیه کارآفرینی در میان روستائیان	۰/۱۱۲

ماخذ: یافته‌های تحقیق

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که:

– عامل اقتصادی در قالب ۱۱ گویه، ۲۲/۳۱ درصد از واریانس کل را تبیین نموده، که به دلیل داشتن مقدار ویژه بالاتر نسبت به سایر عوامل (۵/۰۳۵) در رتبه اول قرار گرفته است و نسبت به دیگر چالش‌ها از اهمیت بالاتری برخوردار بوده است. گویه‌هایی که در این عامل وجود دارند نشان دهنده‌ی مشکلات اقتصادی اشتغال روستایی می‌باشند. کمبود سرمایه، دسترسی نداشتن به اعتبارات و وام‌های مناسب و کافی، بالا بودن سود تسهیلات بانکی، ریسک بالای فعالیت‌های کشاورزی موجب شده تا روستاییان تمایل کمتری برای سرمایه گذاری در مشاغل روستایی از خود نشان دهند. نتایج این قسمت با نتایج تحقیقات قمبرعلی و همکاران (۸)، علیدوست و لشگرآرا (۱)، تقی‌بیگی و همکاران (۱۸)، آهیرو و ساداوارت (۲) و لانجو و شریف (۱۲) مطابقت دارد. در این راستا پیشنهاد می شود تا تسهیلات بانکی مناسب جهت سرمایه‌گذاری در بخش کارآفرینی روستایی در اختیار روستاییان قرار داده شود.

– عامل سیاسی با داشتن ۷ گویه، ۱۳/۷۵ درصد از واریانس کل را تبیین نموده است. بعد از عامل اقتصادی، این عامل با مقدار ویژه ۳/۱۹۶، بیشترین سهم را در تبیین واریانس کل دارد. وجود بروکراسی‌های دست و پاگیر اداری، عدم حمایت از روستائیان در مقابل نوسان قیمت محصولات کشاورزی، وابستگی روستائیان به دولت و فقدان بخش غیردولتی نیرومند در روستاها به همراه بسیاری مسائل دیگر، موجب ایجاد نابرابری در زمینه اشتغال روستایی نسبت به شهرها شده است. این یافته با نتایج تحقیقات واحدی و موسویون (۱۹) و علیدوست و لشگرآرا (۱) مطابقت دارد. در این رابطه پیشنهاد می‌گردد دولت با ارائه خدماتی چون تخصیص یارانه، بیمه، ارائه تسهیلات و اعتبارات مناسب، ایجاد و توسعه بازارهای محلی مخصوص محصولات کشاورزی و تولیدات روستایی و فراهم‌سازی امکانات زیربنایی لازم، از اشتغال روستایی حمایت نموده و انگیزه و نگرش آنها را نسبت به ایجاد و توسعه مشاغل روستایی بهبود بخشد.

– عامل آموزشی با ۹ گویه و مقدار ویژه ۲/۱۸۱، توانسته ۱۱/۵۶ درصد از واریانس کل را تبیین نماید. گویه‌های مربوط به این عامل نشان‌دهنده‌ی مشکلات آموزشی است. عدم تبحر، تخصص و مهارت فنی کافی در بین نیروی جوان روستا و عدم دسترسی به مراکز اطلاعاتی، آموزشی و ارتباطی بومی موجب پایین بودن سطح تحصیلات روستائیان و عدم برخورداری آنان از دانش و آگاهی کافی جهت راه‌اندازی کسب وکار روستایی شده است. نتایج این قسمت، با نتایج تحقیقات علیدوست و لشگرآرا (۱) و دورو (۵) همخوانی دارد. در این راستا پیشنهاد می‌گردد، جهت اطلاع‌رسانی در زمینه راه‌اندازی و اداره کسب و کار و مشاغل روستایی، از رسانه های جمعی کمک گرفته شود و کلاس‌های آموزشی– ترویجی بیشتری در این زمینه برای روستاییان ارائه گردد.

– عامل اجتماعی با ۸ گویه و مقدار ویژه ۱/۹۲۲ توانسته ۹/۷۲ درصد از واریانس کل را تبیین نماید. گویه‌های وارد شده در این عامل، نشان‌دهنده‌ی گستره مشکلات و مسائل موجود در اجتماع روستاییان است. عدم برخورداری روستاها از موقعیت مناسب جغرافیایی، بیکاری فصلی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری و دشواری فعالیت‌های کشاورزی موجب شده است تا روستاییان–به‌خصوص جوانان– تمایل کمتری برای انجام فعالیت‌های کشاورزی، از خود نشان دهند و بسیاری از آنها نیز برای تأمین هزینه‌های خود و خانواده مجبور به مهاجرت به شهرها می‌شوند. بنابراین، تعدادی از تولیدکنندگان این بخش از چرخه تولید خارج شده و در شمار مصرف‌کنندگان این بخش قرار می‌گیرند. این یافته با نتایج تحقیقات علیدوست و لشگرآرا (۱) و واحدی و موسویون (۱۹)، آهیرو و ساداوارت (۲) و لانجو و شریف (۱۲) مطابقت دارد.

عامل فرهنگی با ۷ گویه تنها ۵/۴۸ درصد از واریانس کل را تبیین نموده است. که به دلیل داشتن مقدار ویژه کمتری (۱/۴۸۴) نسبت به سایر عوامل در رتبه آخر (پنجم) قرار گرفته است و نسبت به دیگر چالش‌ها از اهمیت کمتری برخوردار بوده است. ساختار سنتی روستا و وجود باورهای غلط مربوط به اشتغال زنان، ضعف توان رقابتی، عدم وجود روحیه کارآفرینی و بسیاری مسائل فرهنگی دیگر موجب شده تا روستاییان نتوانند آنچنان که باید، از پتانسیل‌های موجود در روستا، در زمینه اشتغال و فعالیت‌های اقتصادی استفاده نموده و از مزایای آن بهره‌مند شوند. نتایج این قسمت با نتایج مطالعات علیدوست و لشگرآرا (۱) و واحدی و موسویون (۱۹) همخوانی دارد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

منابع

1. Alidosti, S. and F. Lashkarara. 2013. Hampering Factors Affecting Development of Rural Women's (Case Study: Garmsar Township), Journal of Agricultural Extension and Education Research, 6: 7-16 (In Persian).
2. Ahirrao, J. and M.N. Sadavarte. 2010. "Social & financial constraints of rural women entrepreneurship: a case study of Jalna distinct in Maharashtra". The International Referred Research Journal, 2: 14-17.
3. Azkia, M. 2004. Sociology of Development and Underdevelopment in Rural Iran, Press the Etelaat, Tehran. 324 pp (In Persian).
4. Drucker, P. 1985. "Innovation and entrepreneurship", NY: Harper Collins Publisher. 285 pp.
5. Duru, M. 2011. "Entrepreneurship opportunities and challenges in Nigeria". Busines and Management Review, 1: 41-48.
6. www.bmr.businessjournalz.org
7. FAO, 2012. The State of world fisheries and aquaculture 2010. Fisheries and Aquaculture Department, Rome, 230 pp.
8. GhadiriMaasum, M. and A. Azmi. 2010. Investigating the evolution of rural employment and factors influencing it, Tehran University's studies on rural planning, 101-118 (In Persian).
9. Ghambarali, R., H. Agahai, A. Alibaygi and K. Zarafshani. 2013. Assessing the Barriers to Access of Agricultural Entrepreneurs to Financial Capital, Jouenal of Entrepreneurship and Agriculture, 1: 37-51 (In Persian).
10. Ghavidel, S. 2008. Self-employment versus unemployment (the case of Iran), Growth and stable development research, 8: 21-41 (In Persian).
11. Kline, R.B. 2004. Beyond signi ficance testing: Reforming data analysis methods in behavioral research. Washington: American psychological Association, 325 pp.
12. Lanjouw, P. and A. Shariff. 2002. Rural nonfarm employment in India: Access, Incomes, and Poverty Impact', NCAER Working Paper 81.
13. Lumpkin, G.T. and G.G. Dess. 1996. "Clarifing the Entrepreneurial orientation construct and linking it to performance". Academy of Management Review, 27: 135-172.
14. Reardon, T., J. Berdegue and G. Escobar. 2001. 'Rural nonfarm employment and incomes in Latin America: Overview of issues, Patterns and Determinants', World Development, 29: 395-409.
15. Rezvani, M.R. 2004. An introduction to rural planning in Iran, Teran:Ghomes, 306 pp (In Persian)
16. Saxena, S. 2012. Problems Faced By Rural Entrepreneurs and Remedies to Solve, Journal of Business and Management, 3: 23-29.
17. Statistical center of Iran. 2011. The results of public census of population and housing of the country. Tehran: the statistics center of Iran (In Persian).
18. Taghibeigi, M., H. Agahi and A.A. Mrakzadeh. 2014. Investigating the impediments to the development of ruralhome-based occupationsin Islamabad Qarb, Rural research, 5: 283-310 (In Persian).
19. Vahedi, M. and S. Mosavioon. 2014. Identifing Difficulties of Agricultural Businesses in Animal Sub-Sector of Ilam Township, Jouenal of Entrepreneurship and Agriculture, 2: 35-42 (In Persian).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

Challenges of Rural Entrepreneurship in Ilam Province

Roya Eshraqhi Samani[1], Tayyebeh Karimi[2], Marjan Vahedi[3] and Tayyebeh Saydeh[2]

1- Assistant Professor, of Agricultural Management Group, Islamic Azad University of Ilam, Iran, (Corresponding Author: r_eshraghis@yahoo.com)
2 and 3- Graduate M.Sc., Agricultural Management and Assistant Professor Agricultural Development and Training, Islamic Azad University of Ilam, Iran.
Received: June 8, 2016 Accepted: November 21, 2016

Abstract

The current research was conducted with the purpose of Challenges of rural entrepreneurship in Ilam province. With respect to objectives, this research is an applied study using a survey method. Statistical population of the current research includes 400 persons of village assistants of Ilam province Sample size was determined through Cochran formula (n=196). Sampling was carried out through stratified random sampling method with appropriate assignment Content validity and face validity of the questionnaire were confirmed by experts' judgments and the reliability of which was determined through the calculation of Cronbach alpha coefficient (α=0.86). Data analysis was carried out using SPSS software, version 19.According to results of factor analysis, five factors were identified including economic, political, instructional, social, and cultural impediments which specified 62.82 percent of the total variance. In addition, economic impediments with a special value of 5.035 explains the largest portion of total variance (22.31 percent) and cultural impediments with the special value of 1.484 explains the smallest portion (5.48 percent).

Keywords: Exploratory factor analysis, Ilam province, Rural Entrepreneurship challenge

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]